

Розділ 2

Актуальні питання розвитку фінансів, обліку і аудиту

УДК 657.37(09)(477+100)

Ткаченко В. В.

*аспірант, кафедра обліку і аудиту,
ДЗНЗ «Університет банківської справи», Україна;
e-mail: kvitka-tkachenko@mail.ru*

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

Анотація. У статті розглянуто основні фактори, які вплинули на становлення фінансової звітності у сучасному вигляді. Наведено загальну характеристику сучасних тенденцій розвитку фінансової звітності, якими є стандартизація, гармонізація, уніфікація та конвергенція. Визначено роль МСФЗ, як одного з визначальних чинників у розвитку звітності, та розкрито особливості впровадження МСФЗ в банківську систему України.

Ключові слова: фінансова звітність, МСФЗ, еволюція звітності, банки, реформування бухгалтерського обліку.

Формул: 0; рис.: 1, табл.: 0, бібл.: 14

Tkachenko V. V.

*PhD student, Department of Accounting and Auditing,
SHEI «University of Banking», Ukraine;
e-mail: kvitka-tkachenko@mail.ru*

FEATURES OF FORMATION AND EVOLUTION OF FINANCIAL STATEMENTS: NATIONAL AND WORLD EXPERIENCE

Abstract. Investigation of features of formation and evolution of financial statements in the world and in Ukrainian banking system is urgent. This article gives complete understanding of a current state of accounting and financial reporting in Ukrainian banks.

The issue of approximation of national accounting standards to the IFRS has been studied in Ukraine by F.F. Butynets, S.F. Golov, L.P. Nishchenko, V.V. Sopko, V.M. Kostyuchenko. Improving of accounting in banks have been in the focus of attention with L.M. Kindratska, L.P. Snihurska, P.M. Senysch, V.I. Rychakivska, A.I. Kireev. But there is little information available on the problem of evolution of financial statements in Ukrainian banks.

The paper shows the main factors which influenced the formation of financial statements in its modern form. The general characteristics of modern trends in evolution of financial statements which are standardization, harmonization, unification and convergence have been considered. The role of IFRS as one of the main factors in the evolution of reporting has been defined in the article. The features of implementation of IFRS in the banking system of Ukraine have been disclosed.

Keywords: financial statements, IFRS, evolution of reporting, banks, accounting reforms.

Formulas: 0; fig.: 1, tabl.: 0, bibl.: 14

JEL Classification: E 44, F29, F 30.

Ткаченко В. В.
*аспірант, кафедра учета и аудита,
ГВУЗ «Университет банковского дела», Украина;
e-mail: kvitka-tkachenko@mail.ru*

ОСОБЕННОСТИ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ: ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ И МИРОВОЙ ОПЫТ

Аннотация. В статье рассмотрены основные факторы, которые повлияли на становление финансовой отчетности в современном виде. Приведена общая характеристика современных тенденций развития финансовой отчетности, которыми являются стандартизация, гармонизация, унификация и конвергенция. Определена роль МСФО, как одного из определяющих факторов в развитии отчетности, и раскрыты особенности внедрения МСФО в банковскую систему Украины.

Ключевые слова: финансовая отчетность, МСФО, эволюция отчетности, банки, реформирования бухгалтерского учета.

Формул: 0; рис.: 1, табл.: 0, библи.: 14

Вступ. Потреба стандартизації фінансової звітності актуалізувалась в Україні ще з моменту здобуття незалежності і, особливо, на початку ХХІ ст., що зумовлено з одного боку європейською інтеграцією, а з іншого – необхідністю наближення вітчизняних стандартів фінансової звітності до міжнародних.

Комерційні банки України використовують у своїй діяльності міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) ще з 1998 р. Разом з тим, самі стандарти є досить динамічною системою, яка об'єднує найбільш прогресивні принципи, процедури та методи обліку у світі. Процес розвитку бухгалтерського обліку та фінансової звітності в банківській системі України потребує постійного перегляду та узгодження діючих стандартів з вимогами МСФЗ. Для більш повного розуміння сучасного стану та напрямів розвитку вітчизняного бухгалтерського обліку і фінансової звітності банківських установ важливо розглянути їх становлення в історичній ретроспективі.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Проблема наближення вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку та звітності до міжнародних стала об'єктом дослідження багатьох українських та зарубіжних вчених. Так, цю тему досить змістовно вивчали вітчизняні науковці: Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Л.П. Нищенко, В.В. Сопко, В.М. Костюченко та ін. Натомість, дослідженням удосконалення бухгалтерського обліку в банківських установах займалися Л.М. Кіндрацька, Л.П. Снігурська, П.М. Сенищ, В.І. Ричаківська, О.І. Кіреєв. Теоретичні і практичні аспекти аналізу міжнародного обліку та основних тенденцій його розвитку викладені у працях зарубіжних вчених М.Р. Метьюса, М.Х.Б. Перери, В.Ф. Палія, М.А. Вахрушиної, С.А. Ісакової та ін.

Необхідно систематизувати основні фактори, які вплинули на становлення фінансової звітності у сучасному вигляді. Процес наближення вітчизняних стандартів обліку та звітності до міжнародних часто характеризують поняттями «стандартизація», «гармонізація», «уніфікація» та «конвергенція». На нашу думку, ці поняття потребують роз'яснення. Також необхідно визначити роль МСФЗ у розвитку фінансової звітності та дослідити особливості їх впровадження у вітчизняну банківську систему. У вирішенні перелічених вище завдань і розкривається мета статті.

Результати дослідження. У процесі еволюції фінансової звітності змінювались не лише її якісні характеристики, але і спосіб представлення звітних даних, обсяг розкриття інформації.

Загалом, найбільш суттєво вплинули на становлення фінансової звітності такі фактори:

- зародження подвійного запису (XIV ст.), який розкривається у кодуванні фактів господарського життя у вигляді символів (кореспонденції рахунків по «дебету» та «кредиту»), обробці та комбінуванні символів у відповідності з певними правилами (принципами бухгалтерського обліку) та приведенні даних до систематизованої форми (фінансової звітності) [1, с. 36–37];

- поділ рахунків бухгалтерського обліку на аналітичні і синтетичні (XVIII ст.), що забезпечило укрупнення та узагальнення даних про об'єкти обліку у фінансовій звітності;

- в умовах розвитку міжнародної торгівлі, появи транснаціональних корпорацій, глобалізації фінансових ринків виникла необхідність уніфікації національних облікових систем різних країн світу для спрощення аналізу інформації, що розкривається у фінансовій звітності (XIX – середина XX ст.). Відбувалося формування бухгалтерського законодавства, була започаткована бухгалтерами США, Великобританії, Нідерландів, Канади практика проведення міжнародних бухгалтерських конгресів, з'являлися перші міжнародні бухгалтерські організації, активно розвивався ринок цінних паперів, що ознаменувало зародження міжнародної системи обліку та консолідованої фінансової звітності [2, с. 509];

- винесення питань регулювання бухгалтерського обліку та звітності на міждержавний рівень, створення міжнародних професійних організацій, а саме Комітету з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та Міжнародної федерації бухгалтерів, поява міжнародних стандартів обліку (друга половина XX ст.), що вплинуло на формування прозорої, достовірної та високоякісної звітності [3, с. 3].

- розширення сфери використання МСФЗ та визнання МСФЗ урядами країн ЄС, Китаю, Австралії, такими міжнародними організаціями, як СОТ (Світова організація торгівлі), МВФ (Міжнародний валютний фонд), IOSCO (Міжнародна організація комісій з цінних паперів), ОЕСД (Організація економічного співробітництва та розвитку), фондовими біржами (кінець XX ст. – до теперішнього часу) поглибило економічні зв'язки між господарськими суб'єктами різних країн світу через можливість порівняння фінансових звітів [4].

Отже, як вдалося з'ясувати, з появою МСФЗ бухгалтерський облік перейшов у нову фазу розвитку – фазу міжнародної стандартизації. В цілому, стандартизація розкривається в розробці уніфікованого набору стандартів, які регулюють широкий спектр питань щодо визнання, оцінки та представлення інформації про об'єкти бухгалтерського обліку у фінансовій звітності. Відповідно під бухгалтерським стандартом варто розуміти стандартні вимоги до принципів, методів і процедур ведення бухгалтерського обліку [5, с. 169]. Основна ідея стандартизації полягає в тому, що бухгалтерський облік і фінансова звітність будь-якої країни мають базуватись на міжнародних стандартах обліку та звітності, які з часом повністю замінять національні.

Варто зауважити, що для розробки міжнародних стандартів обліку та звітності 29 червня 1973 р. бухгалтерськими організаціями Австралії, Канади, Франції, Німеччини, Японії, Мексики, Нідерландів, Великобританії, Ірландії і США був створений Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [6, с. 17]. Він був

попередником Ради з міжнародних стандартів фінансової звітності – неурядової професійної організації, заснованої у 2001 р. Разом зі зміною назви організації змінилась і аббревіатура документів на МСФЗ (IFRS). До 2001 р. переклад стандартів дослівно звучав як «міжнародні стандарти обліку» (international accounting standards). Це вказує на зміну пріоритетів між обліком і звітністю [1, с. 37].

В світовій економічній спільноті також виділяють поняття гармонізації бухгалтерського обліку та фінансової звітності. В цілому, гармонізація обліку характеризує відповідність та злагоженість, дотримання принципів ведення бухгалтерського обліку та складання звітності [7, с. 436]. Наприклад, у країнах ЄС розглядається використання міжнародних стандартів як шлях гармонізації, який повинен залишати простір для розвитку національних облікових систем. При цьому національні стандарти не повинні суперечити аналогічним стандартам в державах-членах Європейського Союзу.

Директиви ЄС сприяють гармонізації форми, змісту, та оцінки статей фінансової звітності підприємств держав-членів. Разом з тим, зберігаються суттєві розбіжності у підходах до складу річної звітності, застосування альтернативних методів оцінювання її статей, обліку деяких операцій, обсягу інформації, що розкривається в примітках до річних звітів у різних країнах Євросоюзу [8].

Деякі західні дослідники вважають, що для гармонізації характерний більш гнучкий підхід, в той час як стандартизація тягнє до уніфікації. Так, М.Р. Метьюс та М.Х.Б. Перера дають такі визначення цим поняттям:

- уніфікація – це виключення альтернативних методів у обліку;
- стандартизація – обмежений спектр альтернативних методів обліку;
- гармонізація – узгодження різних облікових систем в рамках загальної класифікації, проте із збереженням певних відмінностей [9, с. 486].

Наступним поняттям, яке необхідно розглянути, є «конвергенція». Під конвергенцією розуміється створення єдиних глобальних стандартів фінансової звітності. В цьому контексті необхідно зазначити, що до 1990 р. US GAAP та МСФЗ були домінуючими системами бухгалтерського обліку. Після підписання Норволкської угоди між Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності та Радою зі стандартів фінансового обліку США у вересні 2002 р. ведуться роботи щодо конвергенції між МСФЗ та US GAAP. [10].

Таким чином, поняття «стандартизація», «гармонізація», «уніфікація» та «конвергенція» загалом характеризують сучасний стан бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Дослідження сучасного стану бухгалтерського обліку і фінансової звітності та вивчення факторів, які вплинули на її еволюцію, дозволяють виокремити місце та значення МСФЗ у цих процесах. Загалом, МСФЗ виникли як відповідь на запит інвесторів у отриманні корисної фінансової інформації. Основними якісними характеристиками такої інформації є доречність, правдивість, зіставність, вчасність та зрозумілість [11]. Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та фінансової звітності є результатом впровадження МСФЗ у облікові системи різних країн світу. В кінцевому підсумку цей процес має на меті задовольнити потреби інвесторів та інших користувачів у високоякісній фінансовій звітності (рис. 1).

Рис. 1. Роль МСФЗ у розвитку фінансової звітності на сучасному етапі
Джерело: складено автором

З початку 1990-х рр., після проголошення незалежності, в Україні відбувалися процеси переходу вітчизняної економіки на ринкові засади господарювання. Це стало причиною того, що радянська система бухгалтерського обліку та фінансової звітності банків почала не відповідати потребам часу. Реформи були необхідною умовою стабільного розвитку як банківської системи, так і економіки в цілому. В Україні була створена класична дворівнева банківська система, яка поступово інтегрувалась у світову фінансову систему. Одночасно проходило формування нормативно-правової бази та принципів регулювання банківської діяльності; було створено електронну платіжну систему; впроваджувались нові фінансові інструменти; відбувалася розробка нових інструментів регулювання грошового ринку; було створено електронний депозитарій цінних паперів; була проведена грошова реформа [12, с. 18].

На фоні цих подій розроблялись також нормативно-правові акти з бухгалтерського обліку фінансових інструментів за міжнародними принципами, удосконалювався порядок складання і структура фінансової звітності. Таким чином, зміни відбулися на рівні методологічних основ формування інформації про банківські операції і, як наслідок, змінилася сама суть інформації, яка розкривалась у фінансовій звітності [12, с. 19].

Для розуміння напрямів розвитку фінансової звітності банківських установ України варто розглянути основні етапи її становлення. Автор статті загалом погоджується з періодизацією розвитку бухгалтерського обліку та фінансової звітності комерційних банків України, яку запропонували В.В. Коваленко та О. Г. Коренєва. Вони виділили три етапи: перехідний (1992 р. – 1 січня 1998 рр.), інтеграційний (1998 р. – 1 січня 2012 рр.) та гармонізаційний (розпочався у 2012 р.) [7, с. 431–436].

Отож потрібно більш детально зупинитися на аналізі перелічених етапів. Так, перехідний етап пов'язаний з перебудовою методологічних основ формування інформації, успадкованої від радянської системи, яка орієнтувалась на потреби централізованого управління економікою, до системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, орієнтованої на задоволення інформаційних потреб широкого кола користувачів вже в умовах ринку. Основними законодавчими та нормативними актами, які стосувались розвитку фінансової звітності цього періоду можна вважати такі документи: «Про перехід України до загальноприйнятої у міжнародній практиці

системи обліку та статистики» (Указ Президента України від 23.05.1992 р.), «Про організацію роботи по переходу банків України на міжнародну систему бухгалтерського обліку і статистики» (наказ НБУ № 46 від 03.08.1992 р.), «Програма реформування бухгалтерського обліку і звітності Національного банку України» (постанова Правління НБУ № 272 від 17.10.1996 р.), «Програма реформування бухгалтерського обліку і звітності комерційних банків України» (постанова Правління НБУ № 315 від 29.11.1996 р.), «Про порядок переходу на новий план рахунків бухгалтерського обліку, форми фінансової і статистичної звітності та режим роботи в перехідний період» (постанова Правління НБУ № 452 від 24.12.1997 р.) [7, с. 431–433]. Вони створили передумови і стали основою для впровадження міжнародних стандартів в банківську систему України.

Разом з тим, протягом перехідного етапу тривала робота над розробленням плану рахунків, інструкцій з обліку банківських операцій. Для цього була створена Координаційна Рада Бухгалтерської звітності, до складу якої залучались провідні фахівці НБУ, комерційних банків, зарубіжні консультанти, фахові вчені. Реформи відбувалися шляхом збільшення кількості об'єктів обліку, застосування існуючих або запровадження принципово нових методик, перегляду ролі бухгалтера в управлінні банком [13, с. 62].

У 1995 р. при департаменті бухгалтерського обліку НБУ було створено управління методології та реформування бухгалтерського обліку і звітності. Одним із його основних завдань було вивчення МСФЗ та можливостей їх застосування в Україні. Починаючи з 1 січня 1998 р. норми обліку та звітності за МСФЗ безпосередньо почали впроваджуватись у діяльність банків.

Загалом, основним надбанням перехідного етапу стало створення системи формування та розкриття економічної інформації, яка забезпечувала потреби зовнішніх та внутрішніх користувачів та слугувала єдиною інформаційною базою для складання не лише фінансової, але й статистичної, податкової та управлінської звітності [7, с. 433; 14, с. 289].

Інтеграційний етап пов'язаний із переосмисленням організаційних та процедурних аспектів обліку та звітності банківських установ. Система бухгалтерського обліку та фінансової звітності комерційних банків на початку цього етапу функціонувала вже за новими принципами бухгалтерського обліку. Однак, все ще залишалися застарілі вимоги до організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що й стало поштовхом до розробки нової нормативно-правової бази. Відбулося розмежування повноважень Міністерства фінансів України та НБУ щодо регулювання порядку ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності в банках. Наприклад, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (ст. 6), який набрав чинності з 01.01.2000 р., чітко визначає, що розробка методології бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється Міністерством фінансів, тоді як порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в банках регламентується НБУ [14, с. 290].

Протягом інтеграційного етапу було прийнято «Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності в банківських установах України» (постанова Правління НБУ № 566 від 30.12.1998 р.). НБУ розробив і ввів у дію нормативно-правові акти, що регламентують практично всі банківські операції, також було внесено зміни до плану рахунків. Відповідно до Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України № 911-р від 24 жовтня 2007 р., введено обов'язкове складання банками фінансової звітності згідно з вимогами МСФЗ [7, с. 433–436].

Гармонізаційний етап охоплює процес кінцевої адаптації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в банках України до вимог МСФЗ. Основним завданням, яке необхідно вирішити на сучасному етапі, є формування ґрунтовної методичної основи оцінки та обліку. Актуальною залишається і створення теоретичної бази у галузі бухгалтерського обліку, економіки, фінансів, права, інформаційних технологій [7, с. 436].

Характеризуючи весь процес реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності в банках України, необхідно відзначити такі позитивні сторони реформ. По-перше, методологія бухгалтерського обліку та формування звітності у банківських установах стала базуватись на принципах МСФЗ, до яких варто віднести такі принципи: превалювання сутності над формою, нарахування та відповідність доходів та витрат, обережність, консолідація. По-друге, перехід банківської системи України на МСФЗ ознаменував появу нових методик і процедур, за допомогою яких в обліку та фінансовій звітності відображається реальна вартість активів, власного капіталу та зобов'язань, а, отже, і реальний фінансовий стан банку. Зокрема, це методика оцінки фінансових інструментів на базі грошових потоків, що очікуються в майбутньому від цього інструменту; дисконтування; метод ефективної процентної ставки; відображення в обліку зменшення корисності активів; переоцінка об'єктів обліку у випадку зміни їх ринкової вартості [12, с. 19,20].

Реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні зумовило ряд економічних та технологічних змін. За останні два десятиліття створено інформаційну інфраструктуру для ефективного управління банком, фінансова звітність банківських установ стала більш зрозумілою та доступною для зовнішніх користувачів, впроваджено нові фінансові інструменти в діяльність комерційних банків, створено інструментарій банківського нагляду, розвивається внутрішній банківський контроль та система управління ризиками, впроваджуються нові інформаційні технології, програмні продукти, облікові та аналітичні підсистеми [12, с. 20,21].

Висновки. Отже, становлення і розвиток фінансової звітності пройшли довгий шлях змін. При цьому найбільш динамічно на цей процес вплинула поява МСФЗ, які змінили якісні характеристики фінансової звітності. Також, як вдалося з'ясувати, поява МСФЗ тісно пов'язана із зародженням консолідованої фінансової звітності.

Також автором з'ясовано зміст понять «стандартизація», «гармонізація», «уніфікація» та «конвергенція», які найбільш повно розкривають сучасний етап розвитку фінансової звітності.

Загалом, реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності в банках України на сучасному етапі змінило методологічні основи формування інформації про банківські операції та представлення її у фінансовій звітності, наблизивши вітчизняну банківську облікову систему до вимог МСФЗ.

Література

1. Кондрашев, П. А. Исторический аспект формирования отчетности в соответствии с МСФО в коммерческих банках [Текст] / П. А. Кондрашев // Аудит и финансовый анализ. – 2012. – № 3. – С. 36–39.
2. Мельник, Н. Історія виникнення і розвитку міжнародної системи обліку [Текст] / Н. Мельник // Журнал європейської економіки. – 2013. – Т. 12 (№ 4). – С. 507–518.
3. Ясенко, Г. Н. Исторические аспекты развития бухгалтерской отчетности хозяйствующих субъектов [Текст] / Г. Н. Ясенко // Научный журнал КубГАУ. – 2014. – № 97 (03). – С. 1–13.
4. Нищенко, Л. П. Гармонізація бухгалтерського обліку та фінансової звітності України з міжнародними стандартами [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Людмила Петрівна Нищенко. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2008. – 20 с.
5. Бухгалтерський словник [Текст] / За ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2001. – 224 с.
6. Литвин, Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ) [Текст] : підручник / Н. Б. Литвин. – К. : Хай-Тек Прес, 2010. – 608 с.
7. Банківське регулювання та нагляд: методологія та практика [Текст] : монографія / [Л. М. Єріс, Л. М. Алексенко, Л. В. Кузнецова [та ін.]; за заг. ред. В. В. Коваленко. – Одеса : Атлант, 2013. – 492 с.

8. Голов, С. Ф. Сучасний стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні [Текст] : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.09 / Сергій Федорович Голов ; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". – К., 2009. – 31 с.
9. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] : монографія / Л. В. Нападівська [та ін.] ; ред. Л. В. Нападівська ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К. : КНТЕУ, 2008. – 736 с.
10. Memorandum of Understanding «The Norwalk Agreement» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175819018817&blobheader=application/pdf>
11. Концептуальна основа фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_009
12. Оцінювання фінансових інструментів банку за міжнародними стандартами фінансової звітності [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. М. Сенищ, В. І. Ричаківська, М. Л. Лапішко, Л. П. Снігурська ; Нац. банк України, Ун-т банків. справи. – К. : УБС НБУ, 2009. – 451 с.
13. Петрушевський, Ю. Реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності в банківській системі України [Текст] / Ю. Петрушевський, В. Олейник // Схід. – 2011. – № 4 (111). – С. 61–64.
14. Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект. У 2 т. Т. 1 [Текст] : колективна монографія / за ред. П. Й. Атамас. – Дніпропетровськ : «Герда», 2013. – 358 с.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2015

© Ткаченко В. В.

References

1. Kondrashev, P. A. (2012). Istoricheskiy aspekt formirovaniia otchetnosti v sootvetstvii s MSFO v kommercheskikh bankakh. *Audit and Financial Analysis*, 3, 36–39.
2. Melnyk, N. (2013). Istoriia vynyknennia i rozvytku mizhnarodnoi systemy obliku. *Zhurnal yevropeyskoi ekonomiky*, 4, 507–518.
3. Yasmenko, G. N. (2014). Istoricheskie aspekty razvitiia bukhgalterskoi otchetnosti khoziaystvuiushchikh subektov. *Scientific journal KubGAU*, 97(03), 1–13.
4. Nyshchenko, L. P. (2008). *Harmonizatsiia bukhgalterskoho obliku ta finansovoi zvitnosti Ukrainy z mizhnarodnyimi standartamy*. Kyiv: KNU im. T. Shevchenka.
5. Butynets, F. F. (2001). *Bukhhalterskyi slovnyk*. Zhytomyr: PP «Ruta».
6. Lytvyn, N. B. (2010). *Finansovyi oblik u bankakh (u konteksti MSFZ)*. Kyiv: Khay-Tek Pres.
7. Yeris, L. M., Aleksenko, L. M., Kuznetsova, L. V., & Kovalenko, V. V. (2013). *Bankivske rehuliuvannia ta nahliad: metodolohiia ta praktyka*. Odesa: Atlant.
8. Holov, S. F. (2009). *Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku bukhgalterskoho obliku v Ukraini*. Kyiv: B.v.
9. Napadovska, L. V. (Ed.). (2008). *Teoriia bukhgalterskoho obliku*. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t.
10. *Memorandum of Understanding «The Norwalk Agreement»*. Available at <http://www.fasb.org/cs/BlobServer?blobcol=urldata&blobtable=MungoBlobs&blobkey=id&blobwhere=1175819018817&blobheader=application/pdf>
11. *Kontseptualna osnova finansovoi zvitnosti*. Available at http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_009
12. Senyshch, P. M., Rychakivska, V. I., Lapishko, M. L., & Snihurska, L. P. (2009). *Otsiniuvannia finansovykh instrumentiv banku za mizhnarodnyimi standartamy finansovoi zvitnosti*. Kyiv: UBS NBU.
13. Petrushevskiy Yu., & Oleinyk, V. (2011). Reformuvannia bukhgalterskoho obliku ta finansovoi zvitnosti v bankivskii systemi Ukrainy. *Skhid (East)*, 4 (111), 61–64.
14. Atamas, P. Y. (Ed.). (2013). *Suchasnyi bukhgalterskyi oblik, analiz i audyt: haluzevyi aspekt*. Dnipropetrovsk: «Herda».

Received 15.03.2015

© Tkachenko V. V.